

Маніпулятивні технології у висвітленні пандемії коронавірусу на всеукраїнських телеканалах

І. С. Пуцята

Національний університет «Львівська політехніка»
Corresponding author. E-mail: Iryna.S.Putsiata@lpnu.ua

Paper received 14.05.20; Accepted for publication 29.05.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-231VIII39-13>

Анотація. У статті проаналізовано всеукраїнські телеканали в контексті використання в них базових технологій лінгвістичної маніпуляції. Основна увага приділена маніпулятивним технікам та прийомам у ЗМІ під час висвітлення пандемії коронавірусу. Звернено увагу на те, що в даний час широкого поширення набули психологічні технології на телебаченні. Автор приходить до висновку, що телевізійна пропаганда маніпулятивно інтерпретує події про коронавірус, упереджено їх коментує, використовуючи при цьому певні «ярлики» емоційно негативного забарвлення для позначення людей, подій, явищ; приховує чи перекручує невідому інформацію, зокрема оздоблюючи її великою кількістю різних коментарів, гіпотез, конспірологічних версій.

Ключові слова: маніпуляція, лінгвістична маніпуляція, пандемія коронавірусу, технології.

Період інформаційної еволюції дозволив говорити про перехід на новий етап суспільного розвитку, який в даний час має назву «інформаційне суспільство». Нові тенденції принесли багато користі, визначили майбутнє суспільства, проте, нарівні з позитивною стороною в руках зловмисників – це стало серйозною зброєю. Питання про можливість управління масами за допомогою «прихованих» технологій залишається не тільки відкритим, але і набирає все більшої актуальності. Здавалося б, сучасна людина живе в світі, де існує величезна кількість інформації представленої з різних сторін, однак, практика показує, що об'єктивний відбір правдивого контенту відсутній. Суспільство, так і залишається підвладним ЗМІ. Пов'язано це з удосконаленням інформаційно-комунікативних технологій. Небезпека полягає і в тому, що з їх розвитком масова свідомість людей все більше стає схильною до впливу, що в свою чергу негативно позначається на психічному і моральному здоров'ї. Таким чином, інформаційне перенасичення стає потужним інструментом впливу на формування інтересів, ціннісних установок, потреб. По суті, на сьогоднішній день саме через ЗМІ суспільство кожну секунду отримує інформацію про події, що відбуваються в усьому світі, це формує і впливає на свідомість.

В даний час широкого поширення набули маніпулятивні технології на телебаченні. Саме воно є зараз найбільш ефективним в цьому плані, преса і радіо значно йому поступаються. Пов'язано це з незрозумілою можливістю телеекрану висвітлювати відмінність між правдою і брехнею. Навіть явний фейк, не формує у глядача автоматичного сигналу тривоги, оскільки його психологічний захист відключений.

На сьогоднішній день, телебачення є свого роду залежністю для певної частини населення. Вони вже не в змозі позбавити себе можливості перегляду передач, тому що в разі відмови від них, люди можуть увійти в стан невроту. За допомогою телесигналу канали кодують психіку індивіда. Відповідно стає можливим моделювання поведінки людини. Сучасне суспільство залежне від телеконтенту, глядач проводить біля екрану практично весь свій вільний час, а іноді навіть, коли зайнятий, в даному випадку будь-яка програма або фільм може бути в якості фону. Телебачення це товар, який можна порівняти з наркотиком. Адже, як і у випадку з реальним наркотиком, індивід, сприймаючи передачу, не в змозі раціонально оцінити характер її дії на психіку. Навіть за умови, що людина віддає собі звіт в негативному впливі контенту, вона не може зупинитися і продовжує споживати інформаційний продукт.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загалом, маніпуляція (фр. manipulation) – складний прийом впливу, операція, витівка. Існує багато визначень цього поняття в різних галузях. У психології, маніпуляція – вид впливу, який використовується для прихованого впровадження в психіку жертви цілей, бажань, намірів, відносин або установок маніпулятора, які не збігаються з існуючими потребами жертви. Це приховане управління людьми та їх поведінкою [2].

До проблеми маніпуляції зверталися як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники. Серед них: науковець Р. Гудін, вчені О. Йокояма, Л. Прото, У. Рікер, Дж. Рудінов, П. Робінсон, Е. Берн, Д. Карнегі, Р. Чалдіні, Ф. Зімбардо, М. Ляйппе, Е. Шостром, Р. Шиллер, Є. Доценко, О. Сидоренко, В. Шейнов, В. Знаков, О. Гумєнюк.

Розкриття цієї теми було б неможливим без використання вже набутих знань суспільством з проблематики мовної маніпуляції, зокрема, таких авторів, як Г. Андрєєва, М. Бабюк, Д. Волконогов, И. Горелов, Г. Грачев, С. Кара-Мурза та ін.

Метою роботи є дослідження маніпулятивних технологій у висвітленні пандемії коронавірусу на всеукраїнських телеканалах.

Використання таких технологій на телебаченні обумовлено запеклою боротьбою за зони економічного і політичного впливу. Суспільство XXI століття живе в умовах постійного гніту, що чиниться на нього іншими людьми. Багатьом добре знайоме відчуття того, що ними керують, нав'язують думку, яка вигідна певним структурам [1, с. 45].

Проаналізувавши безліч визначень психологічного тиску, С. Смирнов вивів, що, як правило, в них вказуються наступні ознаки цього поняття:

- ставлення маніпулятора до іншого, як до засобу досягнення власних цілей;
- родова ознака – психологічний вплив;
- прагнення отримати односторонній вииграш;
- прихований характер впливу (як факту, так і його спрямованості);